

Hendikepirana djeca mogu biti sretna i mogu postići vidne rezultate, što najbolje ilustrira slučaj Helene Keller, prikazane u televizijskom filmu »Čudo u Alabami«. Ali od roditelja i ostalih to iziskuje ogromne psihičke i materijalne žrtve koje mogu učiniti samo oni koji imaju puno ljubavi i razumijevanja prema hendikepiranima.

Na str. 173—232 govori se o stavovima i nauci monoteističkih vjera o problemu eutanazije. Ni Kuran ni židovstvo ne dozvoljavaju eutanaziju. Unutar kršćanstva protestantizam dopušta izvjesne slučajeve aktivne eutanazije (str. 180—188), dok je ona, prema riječima Oliviera Clementa, sa stanovišta pravoslavaca besmislena. Eutanazija je, kaže dalje O. Clement, u stvari problem nihilističkog društva za koje postoje samo ovozemaljska stvarnost i ovozemaljski život, stoga pod svaku cijenu treba izbjeći boli i patnje (str. 188—194). Gledom na katoličku nauku autor iznosi opće poznat nauk pape Pija XII. te stavlja naglasak na razjašnjenje pojmova »redovita« i »izvanredna« sredstva liječenja, kako ih je svojedobno protumačio msgr Lambruschini, negdašnji profesor moralne teologije na Lateranskom sveučilištu (str. 194—200).

Stav Crkve priznaje bolesniku pravo da sazna istinu o njegovu stanju te mu se ne smije lagati, naročito radi onih koji žele i trebaju urediti svoje materijalne i duhovne stvari i obaveze. To ujedno obavezuje da se pronađe najprikladniji i najhumaniji način kako neizlječivim bolesnicima priopćiti tu istinu (str. 201—214). Osim toga, treba biti blizu umirućih, pokazati im znakove iskrene ljubavi i omogućiti da navladaju osjećaj napuštenosti i suvišnosti (str. 215—232).

Pisac zaključuje (str. 233—249) kako nikakav tehnički napredak ni legalizacija eutanazije ne mogu riješiti taj težak problem. Humanizacija »umiranja« treba neprestano poticati da se bolesnika ne ostavi u njegovoj samooči, dok se preko eutanazije suvremena civilizacija u stvari rješava onih najslabijih, a da ih pritom ne oslobađa.

Knjiga J. Toulata je pisana na popularan način i ugodno se čita. Autor, koji pristupa problematici s pozicija katoličke etike koja je utemeljena na božanskoj objavi, ukratko ali vrlo jasno razlaže misli pape Pija XII. o ovom predmetu. Ova se studija razli-

kuje od ostalih i po tome što se njezin autor nije zadovoljio s mišljenjima poznatijih ljudi Francuske s područja medicine i etike objavljenih u njihovim ranijim publikacijama ili u dnevnom tisku. Preko osobnih susreta pokušao je doći do izvornih tumačenja nekih njihovih prije izrečenih misli i doznati nije li možda kod njih u novije vrijeme došlo do stanovite promjene mišljenja gledom na eutanaziju. U duhu suvremenih ekumeničkih gibanja, pisac iznosi stavove pet monoteističkih vjeroispovijesti o eutanazijskim teorijama i njihovim praktičnim primjenama.

Marijan BIŠKUP

G. Pelliccia, L'EUTANASIA HA UNA STORIA? Bari, edizioni Paoline, 1977., 158 str.

U uvodu ove zanimljive studije (str. 5—10) G. Pelliccia, profesor povijesti na sveučilištima u Rimu i Bariju, želi pobliže odrediti značenje izraza eutanazija. Promatra li se etimologijski, eutanazija je u starini označavala lijevu, ugodnu i mirnu smrt. Danas se, naprotiv, taj izraz upotrebljava za smrt bez bolova, smrt koja je umjetno izazvana da bi se prekinulo vrlo teške bolove a bolesniku omogućilo da umre »dostojanstveno« (str. 7). To umjetno izazivanje smrti može se postići samoubojstvom iz samilosti. Eutanazija se dijeli na *pozitivnu*, npr. davanjem injekcije koja po sebi izaziva smrt i *negativnu*, tj. kada se prekida s upotrebom redovitih i nužnih sredstava za održavanje života. Autor na početku (str. 8—9) tvrdi da povijest u većini slučajeva daje primjere koji su samo analogni s eutanazijom. Naprotiv, rijetki su slučajevi prave eutanazije, kako kod primitivnih naroda tako i kod onih s visokim stupnjem kulture. Uostalom prvi dio rasprave (str. 11—82) daje povijesni prikaz eutanazijskih činjenica i običaja u pravom i u analognom smislu. Autor ističe da već u grčko-rimskom svijetu nailazimo na primjere samoubojstva, bilo iz straha pred zlom koje čovjeku prijete ili ga je već zadesilo, bilo zbog etičkih motiva koji su bili razlogom eutanazijskih samoubojstava. Eratosten iz Cirene, šef poznate aleksandrijske knjižnice, Pantit, jedan od dvojice preživjelih poraženih spartanskih vojnika u termopilskoj bici, Marko Porcije Katon, Seneka,

Petronije i još neki drugi samo su poznatije ličnosti grčko-rimskog svijeta koje su eutanazijskim samoubojstvom završile život.

Iz svijeta Biblije redovito se navodi primjer kralja Saula, kao tipičan primjer eutanazije u današnjem značenju tog izraza. Biblija u ovom slučaju, kao i u sličnim primjerima, ne zauzima kritički stav prema ovim događajima. Ona se ograničuje na jednostavno iznošenje te činjenice. S druge strane zna se za trajnu vrijednost propisa Dekaloga »ne ubij«.

Iako su se razna vjerska učenja i strujanja kod primitivnih naroda i onih s uznapredovanom kulturom redovito protivila samoubojstvu i osuđivala ga, ipak treba priznati da je bilo slučajeva u kojima su se u ime vjerskog uvjerenja dopuštala, poticala, hvalila pa čak i određivala eutanazijska samoubojstva. Primjera ima ne samo u starini nego i u razdobljima koja nisu tako daleko od naših dana: kult Kibele, praksa pojedinih plemena na sjeveru otoka Borneo, u Indiji, slučaj Piera della Vigna (kancelara Fridrika II — opisao ga je Dante), eutanazijsko ubojstvo Elizabete I. Tudor, slučaj Tiraspol u Rusiji iz 1897. godine [28 živih ljudi spalilo se da bi izbjegli popis stanovništva za koji su držali da je grešan, vjerojatno na temelju Božjeg ukora upućenog Davidu na kraju popisa stanovništva (usp. 1 Ljet 21, 1 i slj.)]. Ovamo treba pribrojiti ubojstva iz »samilosti« u ratu, žrtvovanje ljudi kroz povijest, izlaganje novorođene djece, kontrolu rađanja, ubojstva staraca i neizlječivih bolesnika, zatim smrtnu kaznu za velika zlodjela i teške prekršaje.

U drugom dijelu knjige (str. 83—98) iznose se i kritički ocjenjuju razne eutanazijske teorije i naučavanja koja inače imaju izvor u tradiciji, filozofskim i sociološkim teorijama te religioznim vjerovanjima i uvjerenjima. Od mnoštva imena, koja autor donosi, evo samo najpoznatijih: Hipokrat, Platon, Aristotel, Epikur, Ciceron, Galen iz Pergama, Aretaj iz Kapadocije, Toma Akvinski, Toma More, F. Bacon, E. Kant, F. G. Nietzsche, A. Carrel i drugi.

Treći dio rasprave (str. 99—111) osvrće se na pojedinačne pothvate i organizirane pokrete koji su se, osobito u novije vrijeme u medicini i u literaturi uopće, zalagali za eutanazijske ideje i nastojali izboriti njihove

zakonsko odobrenje. Pisca i čitaoca najviše iznenađuje činjenica da je 1946. godine 379 pastora i rabina uložilo peticiju zakonodavstvu američke države New York da dopusti primjenu eutanazije (str. 105—106).

U zaključnom dijelu knjige (str. 112—129) autor pokušava vrednovati iznijete povijesne činjenice i eutanazijske teorije ravnajući se prema načelima kršćanske etike.

Na kraju treba istaknuti da autor, usprkos propagiranju raznih eutanazijskih teorija i prakse naših dana, nastoji skrenuti pažnju svojih suvremenika na opća i neprolazna načela objavljene etike o poštivanju ljudskog života i davanju prednosti duhovnim vrednotama pred materijalnim i prolaznim. Spomenuto djelo ne predstavlja samo kronološko-povijesni osvrt na razvoj eutanazijskih teorija i prakse kroz povijest čovječanstva nego, naprotiv, jedan zaokruženi prikaz problematike o eutanaziji. Posebnu vrijednost sačinjava literatura o eutanaziji koja može biti od velike koristi u daljnjem proučavanju ovog problema.

Marijan BIŠKUP

J. Mahig, L'EUTHANASIE. MORT DOUCE OU MEURTRE? Montréal—Paris, éditions Paulines Paulines, 1976., 94 str.

Problem eutanazije sve više privlači pažnju ne samo stručnjaka pojedinih znanosti koje dublje zadiru u društvo, kao npr. etike, medicine, prava, sociologije i ekonomije, nego i običnih ljudi na kojima bi se ona zapravo trebala primjenjivati i kojima bi trebala pomoći u najodlučnijim i najsudbonosnijim trenucima njihove opstojnosti. Stoga je potrebno da se o razvoju tog problema vodi računa i u svagdanjoj svećeničkoj praksi, misleći pritom na vjersko uvjerenje onih kojima se preko eutanazije nuda rješenje i oslobodenje tjelesne patnje i boli. Upravo u tom pravcu smjera studija »L'euthanasie. Mort douce ou meurtre« J. Mahiga.

U uvodnom dijelu (str. 7—9) autor želi čitaoca uvesti u složenost pitanja o eutanaziji, podsjećajući na opća načela medicinske etike prema kojima je liječnik dužan boriti se za zdravlje bolesnika, ublažavati mu bolove, a nada sve u praksi štititi dobro i in-